

SYMPOZJA, ZJAZDY, KONFERENCJE, SPRAWOZDANIA NAUKOWE

Współczesna dokumentacja – współczesne archiwa, Poznań, 13-14 października 2016 r.

W dniach 13-14 października 2016 r. w murach Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu gościli archiwiści teoretycy i praktycy z wiodących ośrodków w kraju, w związku z konferencją naukową *Współczesna dokumentacja – współczesne archiwa*. Wydarzenie to zostało zorganizowane dzięki Zakładowi Archiwistyki Instytutu Historii UAM, Archiwum Państwowemu w Poznaniu, Stowarzyszeniu Archiwistów Polskich (Sekcja Edukacji Archiwalnej).

Otwarcia konferencji dokonali: prof. UAM dr hab. Przemysław Matusik, zastępca dyrektora Instytutu Historii ds. naukowych, mgr Henryk Krystek, dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu, oraz prof. UAM dr hab. Irena Mamczak-Gadkowska, kierownik Zakładu Archiwistyki UAM. W swym wystąpieniu podkreśliła, iż konferencja związana jest z czterdziestolecie kształcenia archiwistów w poznańskim ośrodku. Ponadto przypomniała o roli, jaką w tym kształceniu odegrali: doc. dr hab. Franciszek Paprocki (1911-1978), prof. dr hab. Stanisław Nawrocki (1925-2000) oraz doc. dr Irena Radtke (1923-2014). Jednocześnie dodała, iż jednym z filarów kształcenia jest współpraca z jednostkami zajmującymi się problematyką archiwalną.

Po otwarciu konferencji rozpoczęto obrady w pierwszej części, które poprowadził prof. UAM dr hab. Krzysztof Strykowski. Pierwsza głos zabrała prof. dr hab. Wanda Krystyna Roman z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wygłosiła referat zatytułowany *Dokumentacja elektroniczna i użytkownicy archiwów – stare i nowe problemy udostępniania*. Dotyczył on dokumentacji wytworzonej w formie elektronicznej. Autorka przedstawiła definicje i cechy dokumentu elektronicznego. Podkreśliła, iż brakuje doświadczeń co do udostępniania przez archiwa dokumentacji w tejże formie. Wskazała jednocześnie, iż tego typu proces wymaga stworzenia nowych warunków prawnych. W trakcie wystąpienia referentka zwróciła uwagę na zjawisko powszechnego udostępniania w Internecie dokumentacji w formie zdigitalizowanej.

Kolejną referentką była dr Ewa Perłakowska, która wygłosiła referat pod tytułem *Czy instrukcje kancelaryjne i archiwalne są potrzebne? Rola i znaczenie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w procesie tworzenia. Gromadzenia i za-*

zarządzania współczesną dokumentacją z perspektywy podmiotu publicznego i archiwum państwowego. Autorka podkreśliła, iż jej wystąpienie zaprezentowane będzie z perspektywy osoby wdrażającej systemy elektronicznego zarządzania dokumentacją. Prelegentka stwierdziła, iż instrukcje i procedury uzgadniania przepisów są potrzebne dla właściwego procesu powstawania dokumentacji. W referacie autorka zaprezentowała historię przepisów kancelaryjno-archiwalnych. Jednocześnie wskazywała, iż tego typu akty prawne winno się określać mianem normatywów. W jej ocenie nadzór archiwalny powinien wpływać na regulacje kancelaryjno-archiwalne tak, aby dany podmiot działał sprawniej w zakresie zarządzania dokumentacją. Prelegentka przedstawiła również definicję instrukcji kancelaryjnej. W ostatniej części referatu parę zdań poświęcono: rejestrom publicznym, systemom elektronicznego zarządzania dokumentacją i zabezpieczeniu dokumentacji.

Następnie głos zabrała dr Iwona Fischer z Archiwum Narodowego w Krakowie, która wygłosiła referat *Nowe wyzwania współczesnego archiwisty*. W swoim wystąpieniu skupiła się na ukazaniu najważniejszych problemów i wyzwań, z jakimi borykają się archiwiści. Wskazała następujące elementy, które pojawiają się w trakcie pracy: baza lokalowa, budynki, infrastruktura, utrata aktotwórców z sektora prywatnego (sfera gospodarczo-przemysłowa). Jednym z ważniejszych wyzwań jest również galopujące prawo – ciągłe zmiany w przepisach i liczne nowelizacje negatywnie przedkładają się na metodykę archiwalną. Istotnymi problemami dla współczesnego archiwisty są kwestie: komputeryzacji, digitalizacji, dokumentacji elektronicznej. W ten oto sposób archiwista winien dostosowywać się do nowych potrzeb. Prelegentka podkreśliła, iż wsparciem, ale jednocześnie konkurencją dla archiwów są muzea, biblioteki, stowarzyszenia i archiwa społeczne.

Ostatnią referentką tego panelu była mgr Magdalena Wiśniewska-Drewniak z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, która przedstawiła referat *Archiwa społeczne w Polsce – główne pytania i problemy*. W trakcie wystąpienia zostały poruszone kwestie definicji archiwów społecznych. Czynnikiem wpływającym na kształtowanie tej definicji jest m.in. niepowoływanie tych archiwów przez akty normatywne. Z reguły powstają one jako oddolna inicjatywa organizacji pozarządowych albo jednostek samorządu terytorialnego. Autorka omówiła również kwestię tworzenia Cyfrowych Archiwów Tradycji Lokalnych afiliowanych przy bibliotekach. Jednocześnie podkreśliła, iż archiwa społeczne potrzebują wsparcia finansowego oraz opieki merytorycznej ze strony profesjonalnego personelu archiwów państwowych. W ostatniej części wystąpienia autorka zadała otwarte pytanie: jak badać archiwa społeczne? W odpowiedzi usłyszeliśmy o metodach ilościowych (ankiety) i jakościowych (wywiady).

Następnie odbyła się dyskusja, w której głos zabrali referenci oraz uczestnicy panelu. Dotyczyła ona kwestii terminologicznych, definicji archiwów

społecznych, przepisów kancelaryjno-archiwalnych oraz pertynencji terytorialnej.

O prowadzenie drugiej części obrad poproszony został dr Tomasz Matuszak, dyrektor Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim. Pierwszy głos zabrał dr Przemysław Wojciechowski, kierownik Pracowni Konserwacji Materiałów Archiwalnych w poznańskim Archiwum Państwowym. Wygłosił referat pt. *Jak archiwa zakładowe chronią przed destrukcją współczesne archiwalia? Czy nauka wesprze archiwa w tej dziedzinie w przyszłości*. W wystąpieniu przedstawił zagrożenia oraz sytuacje kryzysowe mogące mieć wpływ na archiwalia. Omówił również dorobek techniki, która znacząco pomaga w ratowaniu archiwaliów przed zniszczeniem, np. próżniowe komory fumigacyjne. Podkreślił, iż kluczowym elementem jest działanie w ciągu 48 godzin od nastąpienia zdarzenia. W jego ocenie obowiązkiem każdego archiwum winno być posiadanie zestawu ratunkowego w postaci strojów, bibuły, worków, maseczek itp. W trakcie referatu przedstawione zostały elementy mające wpływ na przygotowanie planów na wypadek katastrofy. Ponadto ukazano wybrane przykłady katastrof w budynkach archiwalnych. Ostatnia część wystąpienia dotyczyła wykorzystania nanotechnologii w archiwistyce (badania nad waloryzowanym tlenkiem wodoru).

Następnie głos zabrała dr Magdalena Heruday-Kielczowska reprezentująca Zakład Archiwistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wygłosiła referat zatytułowany *Dokumentacja współczesnego teatru. Z problematyki archiwum instytucji kulturalnych*. Prelegentka przedstawiła aspekty działalności publicznej teatru jako jednostki twórczej. Omówione zostało pojęcie archiwum artystycznego (należy je traktować na równi z archiwum zakładowym) wraz z normatywami kancelaryjno-archiwalnymi tego typu jednostek. Ponadto zaznaczyła, iż w skład zasobu archiwów artystycznych oprócz dokumentacji w formie papierowej wchodzi również ruchomości w postaci rekwizytów, kostiumów itp. Badania dotyczące tego tematu zostały przeprowadzone w poznańskich teatrach: Teatrze Polskim, Teatrze Nowym i Teatrze Wielkim.

Ostatnią referentką pierwszego dnia obrad była dr Małgorzata Szabaciuk z Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zebranych uczestnikom przedstawiła referat *Administrator Bezpieczeństwa Informacji w archiwach państwowych*. W trakcie wystąpienia zostały ukazane elementy ochrony danych osobowych w archiwach oraz informacje dotyczące powoływania w jednostkach organizacyjnych stanowiska administratora bezpieczeństwa informacji. Omówione zostały również warunki, jakie należy spełniać, by móc być powołanym na to stanowisko, oraz sposób, w jaki trzeba zabezpieczać informację. Dotychczas stanowisko to powołano w archiwach państwowych mieszczących się w Koszalinie, Warszawie, Opolu, Toruniu, Bydgoszczy oraz w Narodowym Archiwum Cyfrowym.

Po wysłuchaniu referatów nastąpiła dyskusja, w której prócz referentów głos zabrali: dr Ewa Perłakowska, która zasugerowała, iż należałoby przygotować wytyczne co do archiwizacji dokumentacji przechowywanej w teatrach, oraz dr Jan Miłoś, który w swej wypowiedzi podzielił się refleksją, a zarazem obawą, co stanie się w przyszłości z dokumentacją przechowywaną w teatrach prywatnych.

Moderatorem części pierwszej drugiego dnia obrad była prof. dr hab. Wanda K. Roman, reprezentująca Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pierwszy wystąpił dr hab. Robert Degen z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który przedstawił referat pt. *Ramowe przepisy kancelaryjne, czyli o pożytkach z wykorzystania dawnych pomysłów*. W referacie omówione zostały przepisy kancelaryjne z 1931 r., na które składa się szesnaście paragrafów. Odwołano się również do wkładu Stefana Stosyka w tworzeniu przepisów kancelaryjnych. Zdaniem autora, złotym środkiem w postępowaniu z dokumentacją jest przygotowanie przepisów ramowych, które wypłynęłyby na szybkie załatwianie spraw, obieg akt oraz na uwypuklenie czynności istotnych dla archiwum państwowego.

Następnie głos zabrał mgr Przemysław Michalak, kierownik oddziału obiegu dokumentów w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim, prezentując temat *System elektronicznego zarządzania dokumentacją jako narzędzie kształtowania zasobu archiwalnego archiwów zakładowych*. Prelegent omówił definicje: systemu tradycyjnego, systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją i systemu wspomagającego. Kolejno przyjrzał się cechom podejścia procesowego w elektronicznym zarządzaniu dokumentacją, procesowi narastania danych zawartych w formularzach. Omówione zostały również systemy dedykowane, wspierane poprzez internetowe formularze. Ponadto ukazano proces automatycznej rejestracji spraw oraz etap udostępniania akt z archiwum zakładowego.

Ostatnią referentką tej części była mgr Kamila Biernat, reprezentująca Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i Archiwum Akt Nowych, która przygotowała referat *„Born digital” – dokument urodzony elektronicznie – treść, struktura, metadane*. Autorka przedstawiła definicję dokumentu elektronicznego wraz z jego przesłankami (zbiór danych, uporządkowanie, nierozzerwalność, zapisany na nośniku danych). W podsumowaniu poruszyła kwestie problemowe związane z odróżnieniem oryginalnego dokumentu elektronicznego od kopii oraz rozważyła, w jaki sposób archiwa są przygotowane na przyjęcie dokumentacji w formie elektronicznej.

Następnie odbyła się dyskusja, w której głos zabrali referenci oraz prof. dr hab. Wanda K. Roman i dr Ewa Perłakowska. Dotyczyła ona ramowości przepisów kancelaryjnych oraz określenia, czy instrukcja kancelaryjna jest aktem prawnym czy normatywnym. Jednocześnie podkreślono, iż archiwa zakładowe są przygotowane pod względem prawnym na przyjmowanie dokumentacji w formie elektronicznej.

Prowadzącym ostatni panel konferencji był prof. Waldemar Chorążyczewski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pierwszą głos zabrała mgr Joanna Chojecka, dyrektorka Archiwum Państwowego w Koszalinie, która wygłosiła referat pt. *Zarządzanie współczesnym archiwum państwowym*. Omówiła kwestie ekonomiczne występujące w zarządzaniu placówką archiwalną. Zwróciła również uwagę na interdyscyplinarne podejście do kształtowania relacji między archiwum a jego użytkownikami. W swym wystąpieniu odwołała się również do standardów przeprowadzanych kontroli zarządczych.

Następnie głos zabrał dr Tomasz Matuszak, dyrektor Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, który przedstawił referat *Nowoczesne zarządzanie dokumentacją a siła tradycji. Uwagi na marginesie funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego*. Wystąpienie poruszało kwestię funkcjonowania elektronicznego zarządzania dokumentacją oraz zagadnień związanych z instrukcją kancelaryjną i jednolitymi rzeczowymi wykazami akt. Ponadto autor zwrócił uwagę na rolę społeczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie oraz odniósł się do nowego podejścia do brakowania po nowelizacji przepisów.

Kolejnym referentem był dr Jan Miłosz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który w swym referacie podjął temat *Zarządzanie dokumentacją korporacji (w archiwum zakładowym i w outsourcingu)*. W trakcie wystąpienia omówiona została historia archiwum zakładowego firmy Jeromino Martins Dystrybucja sp. z o. o. Ponadto wskazał firmy, które zajmują czołową pozycję na polskim rynku archiwalnym w zakresie usług związanych z przechowywaniem dokumentacji. Podsumowując swoje wystąpienie, prelegent wskazał najważniejsze zalety i wady *outsourcingu*.

Ostatnią prelegentką konferencji była mgr Kamila Siuda z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, która zaprezentowała referat *Egodokumenty w archiwach. Perspektywy badawcze*. Na początku referatu wyjaśniła pojęcie egodokumentu (autor mówi o sobie w pierwszej osobie, np. w pamiętniku bądź prywatnym liście). Zwróciła uwagę na to, iż egodokumenty należy wiązać z antropologią. Stwierdziła, iż w archiwach powinny być podejmowane próby wypracowania standardów dotyczących postępowania z egodokumentami.

Po wygłoszeniu referatów przewidzianych programem konferencji nastąpiła dyskusja, w której głos zabrali referenci oraz uczestnicy panelu. Dotyczyła ona głównie spraw związanych z archiwami podmiotów przekazujących swą dokumentację do firm zewnętrznych.

Podsumował konferencję prof. Waldemar Chorążyczewski, który podziękował referentom i uczestnikom za udział w spotkaniu. Wymienił również najważniejsze problemy i zagadnienia, jakie poruszano w trakcie obrad. Dotyczyły one: elektronicznego zarządzania dokumentacją, normatywów

kancelaryjno-archiwalnych, zarządzania archiwami oraz nowych zjawisk występujących w archiwistyce (archiwa społeczne, archiwa bieżące, *outsourcing*, egodokumenty). Oficjalnego zakończenia konferencji dokonała prof. Irena Mamczak-Gadkowska, która w imieniu organizatorów podziękowała wszystkim za obecność, jednocześnie zaprosiła uczestników do udziału w kolejnych konferencjach organizowanych w poznańskim ośrodku archiwalnym.

Piotr Józefiak

Sprawozdanie z XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki *Informacja - Nośnik - Dokument*

5-7 kwietnia 2017 r. Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie był organizatorem XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Studentów Archiwistyki pod hasłem *Informacja - Nośnik - Dokument*. W ciągu trzech dni obrad swoje referaty wygłosiło ponad dziewięćdziesięciu studentów i doktorantów, reprezentujących ośrodki naukowe i instytucje archiwalne z całej Polski. Gospodarze zadbali także o zorganizowanie warsztatów praktycznych oraz atrakcji turystycznych.

Zjazd oficjalnie rozpoczęto przywitaniem zaproszonych gości i wszystkich obecnych, podziękowaniami dla władz instytutu oraz komitetu organizacyjnego. Przedstawiono także krótką historię zjazdów oraz wymieniono wszystkie ośrodki i instytucje biorące udział w tegorocznym spotkaniu.

Wygłoszone zostały trzy referaty inauguracyjne. Pierwszy z nich, zatytułowany *Archiwa otwarte na przyszłość*, wygłosił Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – dr Wojciech Woźniak. Przedstawił on dotychczasowe postępy w retrokonwersji oraz strategię NDAP na najbliższe lata. Po raz pierwszy od chwili wdrożenia programu obecni mieli możliwość poznać dane statystyczne oraz rozmiar prac w skali kraju. Wykład dr. hab. Wojciecha Krawczuka, dyrektora Archiwum Narodowego w Krakowie, pt. *Nauczanie archiwistyki w Krakowie tradycja i współczesność* traktował o początkach tej nauki oraz formach jej rozwoju w poszczególnych krakowskich ośrodkach. Podkreślał ich znaczenie i wyjątkowość na terenie kraju. Ostatni wykład, pt. *Od przybytku głowa nie boli – słów kilka o gromadzeniu dokumentacji w Narodowym Archiwum Cyfrowym*, zaprezentowany został przez pracowników tejże instytucji: Katarzynę Plewkę, Katarzynę Kalisz oraz Macieja Parzniewskiego. Przedstawili oni pokrótce strukturę NAC-u oraz proces pozyskiwania zbiorów, szeroko omawiając kwestię praw autorskich. Zwracali także uwagę na postęp w dziedzinie digitalizacji, który ma bezpośrednio przełożenie na szybkość udostępniania materiałów. Obrady zakończono